

בניו : א) הרב הגדול מו"ה ישראל משולם זלמן מרישא ¹⁹. ב) ה"ר דוד מטרניגראד, תותנו של הרב החריף מו"ה ארי' ליבש האלברשטאם מטרניגראד, אביו של הגאון המפורסם חסידא ופרישא מו"ה חיים הלברשטאם אבד"ק צאנץ.

ט. הרב הגאון מו"ה צבי הירש, אשר תשובה אליו נדפסה בשו"ת "מאיר בתיבים", וקורא אותו מחותני.

י. הרב הגאון מו"ה ישכר בעריש בן הגאון המפורסם מו"ה יעקב יהושע מקראקא בעל "פני יהושע". נולד בשנת תע"ג. היה חתנו של הנגיד מו"ה ארי' ליב מבוטשאטש, ראש מדינה דגליל לבוב. עוד בצעירותו, מבן עשרים שנה ומעלה, היה נמנה בן גדולי חכמי הדור ונתמנה לאבד"ק פאדהייץ. בשנת תק"ג, כאשר אסר אא"ז הגאון מו"ה יעקב יוקיל הלוי איש הורוויץ שהיה אב"ד בראדי בעת ההיא, ואתו עמו כל גדולי חכמיה ורבניה, את האשה חיה על בעלה הה"ג מו"ה ארי' ליבש בערינשטיין שהיה אח"כ אבד"ק זבאריז ובסוף ימיו רב הכולל "רב המדינה" על כל מדינת גאליציא ולודמיר, נחלקו חכמי הדור לשני מחנות, הללו אוסרים והללו מתירים. אז היה הוא ג"כ בין הרבנים המתירים אותה על בעלה, ותשובתו נדפסה בסוף ס' שו"ת ר"ח כהן ראפאפורט אבד"ק לבוב בשם "קונטרס שאלת חכם", וחתם שם "יום א' כ"ד תשרי תק"ד לפ"ק. נאם הקטן ישכר דוב בן אאמו"ר הגאון מו"ה יעקב יושע נר"ו". גם נדפסו ממנו איזה תשובות בס' קרית חנה (סי' מ"א, מ"ד) וחתם "ישכר דוב בלאאמו"ר הגאון מוהר"ר יעקב יושע נרו החונה בק"ק פאדהייץ". בשנת תק"ה נתמנה לר"מ בעיר פפד"מ, ובהיותו בדרך בעיר ברלין חלה שם את חליו אשר מת בה. וימת שם ישכר במבחר שנותיו בהיותו בן ל"ב שנים ביום ד' כ"ב חשון שנת תק"ה ושמן"כ. אחרי מותו הדפיס בנו הרב הגאון מו"ה צבי הירש רוזניש בסוף ספרו תשע שיטות ²⁰, איזה חידושים מאת אביו בקראו אותם בשם "חזקת אבהתא". כאמור היה לו בן הוא גיהו הרב הגאון מו"ה צבי הירש רוזניש, אשר ראשית משרת הרבנות שלו היתה בעיר בוליחוב. בשנת תקכ"ז כבר שימש שם ברבנות ²¹. ביום ב' מ"א למבנ"י שנת תק"ל הסכים שם ע"ס "גבולות בנימין" מאת ה"ר בנימין בן הג"מ שמחה הכהן ר"פ ²². אחרי מות הגאון המקובל מו"ה מרדכי זאב אורינשטיין שנפטר בלבוב ביום ב' שבט תקמ"ז, נתמנה הוא למלאות מקומו, ושימש שם ברבנות עד יום פקודתו, יום ו' לחודש כסלו שנת תקס"ה, ובן שבעים ושנים היה במותו, ושמן"כ.

אוצר החכמה

חתן הג"מ ר' ישכר בעריש הוא הרה"ג מו"ה הירש אבד"ק בוסק, חותנו של

19 תשובה ממנו נדפסה בספר שו"ת "פרי תבואה" סי' נ"ד וחתם : "הק' ישראל משולם זלמן בהרב המאוה"ג החסיד מו"ה שמואל זצלה"ה שה"י אבד"ק פאדהייץ".

20 נדפס בלבוב תק"ס.

21 דובער בוליחוב עמ' קכ"ז.

22 לבוב תקנ"ט.

לתולדות הקהילות בפולין

ה"ר שרגא הכהן יאללעס, שבנו הרב הגדול מו"ה מרדכי צבי הכהן יאללעס מלבוב היה אבי הרה"ג חריף ושנון המושלם בחכמה ובמדע, המשכיל, העשיר, בעל בעמיו מו"ה זכרי' ישעי' הכהן יאללעס מח"ס "זכר ישעיהו" ב"ח, ווילנא תרמ"ה²³.

יא. הרב הגאון מו"ה ארי' ליב ב"ר עקיבא מביאליסטאק. עוד בימי עלומיו נתיתם ובא לדודו עירא בראדי, שם נתגדל ונתחנך בין גדולי חכמי העיר ההיא. בשנת תקמ"ו נתמנה לדיין ומו"ץ בבראדי, ובשנת תקס"ד נתמנה לאבד"ק פאדהייץ. בשנת תקע"ג חזר לבראדי ונתקבל שם לראש ב"ד ומגיד משרים. אחרי מותו נדפס ממנו ספר "לב אריה" על מסכת תולין, שנתפשט בארץ ועשה לו שם גדול בין גדולי מחברי הדור²⁴.

יב. כנראה, אחרי נסיעת הג"מ ארי' ליב בעל "לב אריה" מעיר פאדהייץ לבראדי, נתמנה במקומו לאב"ד שם הרב הגאון מו"ה שמחה בן הרב הגאון מו"ה גרשון הכהן, מיחסי כהונה למשפחת ראפאפורט החשובה, כחקוק בראש הסכמתו אשר נתן על הדפסת ספרי הרמב"ם²⁵. אח"כ נתמנה לאבד"ק ראדימישלא אשר במדינת רוסיא, ושם חתום בהסכמתו "שמחה באמ"ר הרב הה"ג מו"ה גרשון הכהן ר"פ ההונה פ"ק ראדימישלא". אחרי מותו נתמנה למלאות מקומו בעיר ראדימישלא אחיו הצעיר הרה"ג מו"ה ארי' ליב הכהן ר"פ, שבנו ה"ר בצלאל הכהן היה אבי הרב הגדול חריף ובקי המושלם מו"ה ראובן הכהן ר"פ, דיין ומו"ץ בעיר טרניפול, אשר הו"ל תשובות זקיניו הגאון מו"ה חיים כהן ר"פ אבד"ק לבוב, וגם ספר "זכר החיים" על דרושים עם הוספות בהגהה. גם נדפס ממנו קונטרס מיוחד בשם "מנחת עני" בסוף ספר מנחת חינוך שחיבר רבו הגאון מו"ה יוסף באב"ד אבד"ק טרניפול, אשר סידר וזיקק וכתב אותו על טהרת הלשון את הס' מנחת חינוך כנודע²⁶.

יג. הרב הגאון מו"ה נתן נטע, מגדולי תלמידיו של זקיניו הגאון הנורא מרן משולם איגרא זצ"ל אבד"ק טיסמניץ²⁷.

23 ראה מ"ש בספרי "כתבי הגאונים" עמ' ס"ז.

24 ראה מ"ש אודותיו באנציקלופדיא יודאיקא כרך ג'.

25 ברדיטשוב תקצ"א וחתם: "אבד"ק פאדהייץ, לע"ע אבד"ק ראדימישלא".

26 בספרי "כתבי הגאונים" עמוד ס"ג, נדפס שם בטעות כי הג"ר שמחה היה בנו של הג"מ נחמן אבד"ק גלינא, ואינו כן אלא כמ"ש כאן. גם יש שם טעות כי ה"ר שמחה היה אבי ר' שמואל הכהן ר"פ מלבוב, וזקיניו של הג"מ דובעריש אבד"ק ראווה. וזה אינו, כי ר' שמואל מלבוב היה בנו של הג"מ משה שמחה מלבוב שהיה נקרא ר' שמחה הגדול, בנו של הג"מ משה אבד"ק יארטשוב, שאביו הג"מ ארי' ליב ר"מ מלבוב היה בנו של הג"מ חיים כהן ר"פ אבד"ק לבוב, ואחותו של ר' שמחה הגדול מרת חוה היתה אשת ה"ר פישל מיזעש מלבוב. (בלבן עמוד ל"ח).

27 ראה בספרי "כתבי הגאונים" עמ' ק"ה.

פאדקאמין

עיר במחוז לבוב, סמוכה לטרנופול וברודי.

ואלה רבניה הידועים והמפורסמים:

^{אוצר החכמה}

א. הג"מ ר' חיים סגל לנדוי¹ היה אב"ד הקהילה. נולד לאביו ה"ר אברהם הלוי, בנו הראשון של ר' הירש מאפטא, ערך שנת תע"ה באפטא. הוא היה חתן הקצין הנגיד ר' יעקב יעקיל באב"ד מבראדי. הג"מ ר' חיים היה אחד ממיסדי הקלויז רבתי בבראדי שנתסדה שם ערך שנת ת"ץ ומגדולי חכמיה. אף הוא קם בעזרת ישראל הוא הג"מ ישראל ליפשיץ אבד"ק קליווא, בניהון הגט שניתן על ידו בשנת תקכ"ז וערערו עליו בי דינא רבה בק"ק פפד"א, ונמצאת חתימתו יחד עם חתימת שאר חכמי הקלויז בי' טבת תקכ"ח². אח"כ נתמנה לאבד"ק פודקאמין³. לעת זקנתו חזר לבראדי ושם נפטר בהיותו זקן ושבע ימים בפורים שנת תקנ"ז⁴.

מתולדותיו ידענו כי ארבעה בנים ושלוש בנות היו לו: א) ר' נפתלי הירץ סגל לנדא מבראדי שהיה נקרא ר' הירץ קורת. ב) ר' דוד לנדא אבי ה"ר יחזקאל לנדא אבד"ק גארליץ, נפטר בכ"ג ניסן תקפ"ט. ג) ר' יעקב לנדא מבראדי. ד) ר' אברהם איציק חתן ר' יעקובקא לנדא מבראדי. ואלה חתניו: א) ר' ישעי' הלוי איש הורוויץ, בנו של הגאון מהר"ם מטיקטין⁵. ב) ר' שמואל ב"ר חיים מווילנא, נפטר שם בי"ט אלול תקע"ח⁶. ג) ר' שמואל בן הפנ"י.

^{אח"כ 1234567}

הג"מ ר' חיים חיבר ספר "תוצאות חיים" עה"ת שנשאר בכתובים. ואלה הטורים החרותים על לוח מצבתו:

"פורים שנת תקנ"ז. מחצב סנפירין, אוצר החיים, התהלך למישרים באור החיים, שלשלת יוחסין ופרי עץ חיים, ענף עץ אבות, ואיכא נמי תולדות, ארבעה יוצאי (?) דורות ראה בחיים, זקן יועץ ונשוא פנים, אבי יתומים

1 ראה מעלות היוחסין, שם הגדולים החדש ת, יד. ראה גם הסכמתו על הספר "מוסר השכל" מי"ג אייר תקל"ו ובשאר הסכמותיו חתם עצמו: "אב"ד בפודקאמין".

2 אור הישר סי' נ"א, וראה הסכמתו על ספר "תפארת ישראל זוטא", פפד"א תקל"ד.

3 ראה הסכמתו על תקוני זהר עם פי' "באר יצחק", זאלקווא תקל"ח, והסכמתו על ספר "אהל רחל", שקלאב תק"ן, ועל ספר "טל אורות", ווינא תקנ"ב. תשובה אליו נדפסה בשו"ת הרא"ם חאה"ע סי' י"ג.

4 יארבוך י"ג 135.

5 מעלות היוחסין ס"ח.

6 דעת קדושים 127.

ל תולדות הקהילות בפולין

ומעוז לדל באורח החיים, נשיא ארץ חמדה, ועיניו בנאמני ארץ תוצאות חיים, ה"ה הרב הגאון המפורסם מו"ה חיים סגל לנדא זצ"ל, בעהמ"ח "תוצאות חיים" עה"ת בהרב המפורסם מו"ה אברהם סגל לנדא זצ"ל תנצב"ה.

אח"ח 1234567

ב. הג"מ ר' יוסף יאסקי. שימש שם ברבנות משנת תקכ"א⁷. חיבר ספר "אוהל יוסף"⁸. הוא היה אבי הג"מ אברהם אבלי⁹.

ג. הג"מ ר' שמואל הלוי נאטנזאהן.

ד. הג"מ ר' יעקב צבי הלברשטאם מבראד¹⁰. בן הג"מ נפתלי הירץ אבד"ק דובנא¹¹. היה חתנו של הג"מ יצחק באב"ד מבראד ובזיווג שני חתנו של הקצין ר' עוזר ביק מבראד¹². חתן הג"מ ר' יעקב צבי היה הרה"ג ר' קלונימוס מוילנא בן הג"מ ישכר בער, אחי הגר"א מוילנא זצוק"ל.

אוצר החכמה

ה. הגאון הגדול מו"ה יהושע בעל "ספר יהושע", סבו של הגאון האדיר בעל מנחת חינוך. בנעוריו היה אב"ד בפודקאמין ובשנת תקס"ב נתקבל לאב"ד טארנופול.

ו. הג"מ ר' יעקב אביגדור¹⁹.

- 7 תשובה אליו נדפסה בשו"ת ר"ח כהן ראפפורט אהע"ז סי' ע"ה. וראה גם דבר חידוש ממנו בספר "שפתי דעת", פיורדא תק"כ, פרשת מקץ.
- 8 ראה שם הגדולים החדש י', ע"ה; דעת קדושים עמ' 166.
- 9 ראה הסכמת הג"מ אברהם משנת תקכ"א על הספר "מנחת חדשה".
- 10 ראה הסכמתו על הספר "יסוד יצחק", ואלקווא תק"ע: "הוא פודקאמין".
- 11 ראה בהקדמות הספרים: "שפתי צדיקים"; "מגן דוד"; "כרם יהושע".
- 12 "אהל נפתלי" סי' רמ"ט.
- 13 ראה תשובה אליו בספר שו"ת "בר ליוואי", ח"א יורה דעה.

פאמאריין

פאמאריין עיירה קטנה בגליל לבוב מימים קדמונים. בראשית המאה הרביעית לאלף הששי דרו שם שתי משפחות ובשנת שפ"ט היתה שם קהילה קטנה שבחרה בראש קהל ידוע¹.

ואלה הרבנים ששימשו בקודש בעיירה זו:

א. הרב הגאון החריף ר' יעקב הייל פריין, בן למשפחת רבנים, מהם גדולי הדור. הוא היה בן הג"מ טובי' יחיאל מיכל אבד"ק בעלזא², בן הגאון ר' ישראל היילפריין אבד"ק סוויז³, בן הגאון ר' אברהם אבד"ק קאוולי, בן הגאון מו"ה משה מאד אבד"ק בעלזא⁴.

הג"מ יעקב נולד בשנת תנ"ח והצטיין בשכלו החריף ולכן היה נקרא בשם ר' יעקב חריף. נשא לאשה את בת הרה"ג מו"ה זאב וואלף כ"ץ, חתן הגאון מו"ה אברהם אבא אבד"ק נאואראדאק, בן הגאון המקובל מו"ה יעקב טעמערליש מווינא. ר' זאב וואלף כ"ץ שימש בצעירותו ברבנות העיר לאמאנא. הוא היה בן הנגיד ר' אריה ליב כ"ץ, בן הגאון מהרי"ב כ"ץ אבד"ק לוצק, חתן השר ר' שאול וואהל מבריסק דליטא⁵.

הג"מ יעקב נתמנה בשנת ת"פ לאבד"ק פאמאריין ועמד בכתובים בחילופי מו"מ בהלכה עם הג"מ מו"ה צבי הירש הלוי הורוויץ שהיה בסוף ימיו אבד"ק טשארטקוב, עם הג"מ מו"ה משה דוד אבד"ק ראהאטין ועם הבי"ד צדק בעיר לבוב. שימש ברבנות פאמאריין עד אמצע שנת תפ"ב, אח"כ נתמנה לאבד"ק זוואניץ בפודוליא. ונח נפשי' שם במבחר שנותיו בהיותו בן ארבעים, בשנת תצ"ח, ושמו"כ.

ב. הגאון החסיד ר' צבי הירש הלוי הורוויץ. מילא מקומו של הג"מ יעקב היילפריין הג"ל בשנת תפ"ב וישב על כסא הרבנות בפאמאריין פחות משלוש שנים.

ג. הגאון מו"ה יוסף חנניה היילפריין, אחיו הצעיר של הג"מ יעקב

1 ראה מ. בלבן "קורות היהודים בלבוב" עמ' 9—345.

2 ראה מ"ש לעיל במאמרי על "בעלזא" סימן י"ג.

3 ראה שם סימן ה'.

4 ראה שם.

5 ראה מגילת משפחת היילפריין.

הנוכח. חתן הג"מ נתן נטע הלוי למשפחת חריף אבד"ק אלעסק⁶. מפאמארין נתמנה למלא מקום אביו בברעזאן⁷. נפטר שם בכ"ב אייר שנת תקכ"ד.

ד. הרה"ג מו"ה משולם זלמן אשכנזי, בן הנגיד ר' משה יאסקיש מנכבדי עיר זאלקווא (חתנו של הגאון ר' אריה ליב אבד"ק אמשטרדם). נולד בזאלקווא בשנת תצ"ה, ונשא לאשה את מרת רייזיל בת הגאון מו"ה ארי' ליבוש אויערבך אבד"ק סטאניסלאב⁸. בערך שנת תקי"ד נתקבל לאבד"ק פאמארין. בהיותו בן כ"ה נפטר והניח אשתו מעוברת, והבן הנולד נקרא ע"ש אביו משולם זלמן. הגרמשי"ז השני היה אבד"ק קאזמיר ואח"כ בנאשעלסק, ובתקפ"ו נתמנה לאבד"ק לובלין ונפטר שם ביום א' דר"ח אייר שנת תר"ג ושמנ"כ. אמו הרבנית רייזיל נישאה אח"כ להגאון מו"ה מאיר בעל "מאיר נתיבים" ונפטרה בעיר אוסטרא אחרי מות בעלה השני⁹.

ה. הרה"ג מו"ה זכריה מענדל למשפחת הלוי לגדא, בן הרה"ג ר' זלמן הלוי, בנו של הרה"ג ר' חיים אבד"ק ראדוויל, בן הגאון המפורסם ר' יצחק סג"ל אבד"ק קראקא¹⁰. בנו של הג"מ זכרי' מענדל היה ר' אפרים פישל הלוי אבד"ק לעכוויץ, אבי ר' חיים הלוי מעיר פרעמישלא, אבי הנגיד ר' אפרים פישל אבערדאם מאלטשטאט.

ו. הרב הג' מו"ה אברהם היילפרין, בן הגאון מו"ה משה אלחנן אבד"ק זלאטשוב, בן הגאון מו"ה משה טובי' אבד"ק בעלזא וברעזאן, הנ"ל באות א'. הגאון מו"ה משה אלחנן היה חתן מנהיג המדינה מו"ה נתן גרשון מזאלקווא¹¹. הג"מ אברהם היילפרין לקח לאשה את בת הג"מ ארי' ליב אבד"ק דובענקא בן הגאון מו"ה צבי הירש חריף אבד"ק האלברשטאט.

ז. הגאון מו"ה דוד הכהן, מח"ס "אהבת דוד ויהונתן" על שולחן ערוך חושן משפט, תירוצים על קושיות הקצות החושן על התומים.

6 ראה מ"ש לעיל במאמרי על "אפטא".

7 ראה הסכמתו משנת תצ"ט כרב ואב"ד ברעזאן על ספר "דברי חכמים", זאלקווא תקי"ז.

8 ראה ספרי "כתבי הגאונים" עמ' צ"ה.

9 ראה שם.

10 ראה לעיל במאמרי על "אפטא" סי' יב.

11 ע"ע בספרי "כתבי הגאונים" עמ' ל"ג.